

Novi život partizanskih pesama, Ana Hofman, XX vek, 2016.

Borba koja se vraća?

Autorica ove studije nastoji kroz istraživanje ključnih mjesta teorije afekta, čiju metodologiju i izbor ovog pristupa podrobno opisuje u uvodu svoje knjige, odgovoriti na pitanje uloge partizanskih pjesama ili pjesama iz Narodnooslobodilačkog rata u političkim borbama današnjice

Piše: Đorđe Krajišnik

Hofman, kroz svoju studiju, tačnije kroz istraživanje afektivnih potencijala zvuka, na primjeru djelovanja Kombinatki, istražuje politički potencijal partizanskih pjesama u današnjem kontekstu

Pitanje odnosa spram naslijeđa iz razdoblja jugoslovenskog socijalizma već je neko vrijeme jedno od temeljnih pitanja ovdašnjeg kulturnog i društvenog samorazumijevanja. Kada kažem ovdašnjeg, onda, dakako, neizostavno mislim na cijeli bivši jugoslovenski državni prostor, koji se na planu kulturnog i umjetničkog naslijeđa Jugoslavije neizostavno prepliće i poklapa u svim postjugoslovenskim društvima. Preciznije, u manjoj ili većoj mjeri sva postjugoslovenska društva su prošla ili još prolaze veoma slične procese "raščišćavanja" svojih odnosa sa jugoslovenskim naslijeđem.

U odnosu na to naslijeđe reflektuju se neki od najvažnijih društvenih, kulturnih, pa i političkih procesa postjugoslovenskih društava. Na tim pitanjima, ne ulazeći ovdje u pretjeranu deskripciju širih ideo-

Novi život partizanskih pesama razmatra da li i kako kritičko okretanje ka muzičkoj prošlosti može da bude izvor emancipacije

loško-političkih implikacija odnosa spram Jugoslavije, lomi se dobar dio našeg procesa shvatanja onoga što se ovdje proteklih decenija dešavalo, a potom i onoga u čemu sada boravimo.

Dvije perspektive

Ono što je već više od dvije decenije opšte mjesto promišljanja jugoslovenske prošlosti i naslijeđa ovdašnjih naroda iz tog perioda moguće je sagledati iz najmanje dvije dijametralno suprotne per-

spektive onoga što Jugoslavija, ali i njeno naslijeđe danas za nas jesu.

Jedna je, već dvije decenije dobro poznata, agresivna revizionistička struja koja nastoji po svaku cijenu poništiti sve zasluge jugoslovenskog socijalizma. Ona se ogleda u radikalnoj negaciji svakog emancipatorskog potencijala Jugoslavije (iako i vlastitu egzistenciju može zahvaliti jedino njenim postojanjem), te predstavljanja ove državne zajednice kao himere i velike ideološke obmane.

Novi život partizanskih pesama daje temeljit pregled i analizu pitanja promišljanja antifašističkog naslijeđa

Umjesto toga, bez obzira na to što je zasluga jugoslovenskog socijalizma u temeljnim društvenim pitanjima nemoguće zaobići, preskače se razdoblje Jugoslavije i stvaraju se povijesni "kontinuiteti" sa onim snagama koje su na početku Drugog svjetskog rata izabrale stranu okupatora. Te se u skladu sa novim pravilima ta okupatorska strana, u svezi sa etničkim nacionalizmima današnjice, nastoji predstaviti kao nesumnjivo bolja i plemenitija. Ili u najmanju ruku, jednako "oslobodilačka" kao partizanska snaga.

U tom izjednačavanju ili "povijesnom pomirenju" svjesno se zanemaruju ključne razlike i polazišta partizanske borbe u odnosu na kvislinške snage. Što će dalje reći da se unutar postjugoslovenskih društava u velikoj mjeri odbacuje ono naslijeđe Drugog svjetskog koje se civilizacijski još doživljava kao neupitno. A to je, poznato je, naslijeđe antifašističke borbe kao iznimno važne i nezaobilazne istorijske činjenice, bez koje bi svijet danas sigurno bio neuporedivo užasnije mjesto za život.

Vidjeće se iz ove studije u cijelosti da partizanske pjesme ni u zlatnom razdoblju jugoslovenskog socijalizma nisu bile shvaćene na pravi način, te da su bile na izvjestan način sporne

Rehabilitacije lokalnih naci-fašističkih snaga (kao što su one Draže Mihailovića, Milana Nedića, Mile Budaka ili Mustafe Busuladžića) pokazuju nam da nove etničke elite u postjugoslovenskim društvima bez ikakvih obzira nastoje (radi vlastitog samoodređenja) poništiti sve pozitivne potencijale jugoslovenske ideje. Na taj način legitimiraju se i protekli bratoubilački ratovi, jer se razgradnjom jugoslovenske ideje, tačnije poništavanjem onih njenih nesumnjivo pozitivnih potencijala i zasluga, u potpunosti otvara prostor za klijanje nove mrženje i sukoba.

Iznimno su u tom pogledu opasne one ideje koje nastoje sav pozitivni potencijal jugoslovenske ideje podvesti pod rigidnu komunističku doktrinu. Svaki pošten istraživač veoma će lako uočiti šta je jugoslovensko razdoblje, bez glorifikacije, bilo i koji su njegovi dometi.

Nasuprot revizionističkim strujama, postoji i onaj doživljaj jugoslovenskog naslijeđa koji proizvodi jednu drugu krajnost. Riječ je o romantičarsko-nostalgičnom doživljaju Jugoslavije kao Eldorada u svakom smislu riječi. Ono što je karakteristično za taj diskurs jeste da razdoblje jugoslovenskog socijalizma doživljava odveć simplificirano, svodeći ga

na pop i estradne doživljaje. Usljed te sladunjave, na estradu svedene perspektive, ponovo se gubi stvarni domet jugoslovenske ideje.

Ona iz današnje perspektive ni u kom smislu ne bi trebala biti predimenzionirana, jer se time, odveć glorificiranim njenim doživljajem, marginalizuje njen stvarni emancipatorski potencijal u odnosu na sadašnjicu. Pri tome treba jasno razgraničiti da se govorenjem o Jugoslaviji ni u kom pogledu ne priziva bilo kakvo vraćanje na prethodno stanje.

Ono je, jasno je to, prošlost. I kontekst naše današnjice je nesumnjivo drugačiji.

Međutim, odbacivati pozitivne domete i načine društvene organizacije, kao i kulturne i druge društvene modele koji nam mogu pomoći u hvatanju ukoštac sa našim vremenom, a koji su se pokazali kao uspješni u jugoslovenskom razdoblju, odveć je netaktično. Daka, bilo bi suludo insistirati na jugoslovenskoj ideji u potpunosti očišćenom od političkog sadržaja, te svedenoj na čisto tehničke i modelativne prednosti i rješenja tog sistema. To je jednostavno nemoguće. Jer naš svijet zahtijeva jasno artikulisanu političku borbu.

Emancipatorski projekt

Iz rečenog proizilazi, konačno, da je jedini mogući način revalorizacije i poimanja jugoslovenskog naslijeđa, te usvajanja njegovih

pozitivnih dostignuća kao onoga u odnosu na što se možemo mjeriti, onaj koji će bez revizionističkih i nostalgičnih mantri pokušati misliti jugoslovensku ideju kao emancipatorski projekat. Nesumnjivo je da će se u takvom promišljanju doći do niza kontradikcija i prepreka, ali se neodoljivo doima da je jugoslovenska ideja ono što se povijesnom nužnošću, ali i geopolitičkim potresima vraća.

Upravo negdje u tim okvirima smještena je i studija *Novi život partizanskih pjesama* Ane Hofman. Autorica ove studije nastoji kroz istraživanje ključnih mjesta teorije afekta, čiju metodologiju i izbor ovog pristupa podrobno opisuje u uvodu svoje knjige, odgovoriti na pitanje uloge partizanskih pjesama ili pjesama iz Narodnooslobodilačkog rata u političkim borbama današnjice. Knjiga Ane Hofman, kako i sama autorica navodi, studija je slučaja koja se većim svojim dijelom bavi razumijevanjem partizanskih pjesama kao danas spornog muzičkog žanra (vidjeće se iz ove studije u cijelosti da partizanske pjesme ni u zlatnom razdoblju jugoslovenskog socijalizma nisu bile shvaćene na pravi način, te da su bile na izvjestan način sporne).

Pri tome Hofman, nakon što se u uvodnom dijelu knjige i u njenom prvom poglavlju pozabavi pokušajem terminološke i metodološke diferencije u odnosu na dosadašnja istraživanja partizanskih pjesama i njihovog značaja, studiju *Novi život partizanskih pjesama* bazira na primjeru ljubljanskog hora Kombinat.

Naime, u Sloveniji već godina-ma djeluje nekoliko sličnih horova, koji svoj repertoar baziraju uglavnom na pjesmama iz NOB-a. Hofman, kroz svoju studiju, tačnije kroz istraživanje afektivnih potencijala zvuka, na primjeru djelovanja Kombinatki, istražuje politički potencijal partizanskih pjesama u današnjem kontekstu.

Stoga ova studija nastoji propitati kako ta "problematična socijalistička prošlost" djeluje u okvirima neoliberalnog društva. Preciznije, Hofman kroz iskustvo građanskih protesta u Sloveniji iz 2013. godine, u kojima su Kombinatke sa svojim repertoarom partizanskih pjesama postale jedan od zaštitnih simbola protesta, propituje politički potencijal muzike i zvuka.

"Ova knjiga", napisaoće Hofman, "nastoji da uhvati 'neuhvatljivo'

Sa beogradske promocije knjige *Novi život partizanskih pjesama*

- male telesne promene, vibracije i energije koje muzika proizvodi; teži da se odupre tendenciji proizvođenja jedne nepromenjene priče o 'toku' svakodnevnog života, njegove stvarnosti i istinitosti; bori se da uhvati trenutak sadašnjosti 'ovde i sada'."

Aktuelne borbe

Pomenuti trenutak sadašnjosti upravo jeste ključni segment ove studije, jer se u okvirima aktuelnih društvenih borbi, dok Evropa svakim danom klizi u nove radikalizme, u antifašizmu kao i njegovom pripadajućem naslijeđu (što partizanske pjesme nesumnjivo jesu) želi naći pozitivan potencijal i ohrabrenje za razumijevanje sadašnjeg trenutka. Reaktu-

U okvirima aktuelnih društvenih borbi, dok Evropa svakim danom klizi u nove radikalizme, u antifašizmu kao i njegovom pripadajućem naslijeđu (što partizanske pjesme nesumnjivo jesu) želi se naći pozitivan potencijal

elizacija partizanskih pjesama u tom okviru, u procesu društvene borbe, te njihov afektivni potencijal dovešće Anu Hofman, iako se ona bavi uglavnom pitanjem odnosa spram partizanskih pjesama u Sloveniji, do nekih ideja koje u potpunosti prevazilaze lokalni karakter.

"Zato ova knjiga", piše Ana Hofman, "govori o pitanjima koja prevazilaze studiju slučaja i slovenački kontekst. Ona poziva na nova promišljanja o ulozi antifašizma u političkoj mobilizaciji i participaciji kroz muziku i zvuk: govori o kolektivnom muzičkom delovanju kao načinu političkog angažmana, o potencijalima, ali i izazovima delovanja samoorganizovanih muzičkih kolektiva i, na kraju, o potencijalima reaktuelizacije iskustva i nasleđa antifašizma u neoliberalizmu. *Novi život partizanskih pjesama* razmatra da li i kako kritičko okretanje ka muzičkoj prošlosti može da bude izvor emancipacije i istražuje izazove i domete takvog pristupa."

Novi život partizanskih pjesama daje jedan temeljit pregled i analizu pitanja promišljanja antifašističkog naslijeđa, s posebnim osvrtom na potencijal horskog udruživanja. Tačnije, promišljanje hora kao simbiozom muzike spojenog tijela, sa mogućnošću prenošenja emancipatorske, političke i antifašističke poruke.

Ana Hofman, čini se, uspijeva čitaocu jasno razlučiti koje su to pozitivne strane ovakvog udruživanja, te na izvjestan način ova knjiga poziva na koherentniji i otvoreniji otpor opštoj fašizaciji evropskih, pa tako i postjugoslovenskih društava. "Zanimalo me je", napisaoće autorica studije *Novi život partizanskih pjesama*, "ono između zvuka i tišine; prisutnog i odsutnog; 'pevujućih' tela i tela publike i konstantna dinamika njihovih međusobnih susreta." ■